

PROJEKT VICEVÆRT

- de sociale opgangsfællesskaber
i Istedgade og Poul Paghsgade

- evaluering udarbejdet af
Christian Vestergaard, social vicevært &
Arne Schürer, konsulent i Brobyggerselskabet
April 2004

"PROJEKT VICEVÆRT"

- de sociale opgangsfællesskaber i I stedgade og Poul Paghsgade

Indledning

I forbindelse med byfornyelsesprojekter for to privatejede ejendomme i Vestbyen, indgår Aalborg Kommune en 10-årig samarbejdsaftale med de to ejere. Aftalen går ud på, at ejerne efter endt reovering stiller lejlighederne til rådighed til udlejning til hjemløse misbrugere, og at kommunen til gengæld ansætter en social vicevært til at støtte beboerne. Projektet søsættes - med nogle måneders forsinkelse - pr. 01.01.03.

Boligerne

Boligerne er beliggende i I stedgade 17 (8 lejligheder, hvoraf de to er udlejet til de "oprindelige" beboere) og Poul Paghsgade 17 & 17A (11 lejligheder, hvoraf én er udlejet til "Café VæXt" til deres botræningsprojekt). Der er altså 16 lejligheder til rådighed for opgangsfællesskaberne. Lejlighederne varierer i størrelse fra to til fire værelser (47 - 95 m²). Huslejen ligger på ca. 700 kr./år/m², hvilket giver en månedlig husleje på ca. 2.750 - 5.550 kr., hvortil kommer forbrugsafgifter på ca. 350-400 kr.

Lejlighederne fremlejes af kommunen til beboerne på almindelige vilkår; d.v.s. beboerne betaler den fulde husleje med fradrag af boligsikring/-ydelse (nogle beboere får endvidere et såkaldt §34-tillæg), og lejernes rettigheder og forpligtelser er reguleret i henhold til lejelovgivningen.

Ejendommene er som nævnt totalrenoverede med byfornyelsesmidler, og der er i materialevalget taget hensyn til det forventede øgede "slid", som følger af målgruppen, ligesom der er etableret mekanisk udsugning og fælles brandalarmeringsanlæg i lejlighederne. Med tilskud fra Erhvervs- og Boligstyrelsen er der i begge ejendomme indrettet fællesrum i kælderen, som udgør "base" for den sociale vicevært og udgør rammerne for samvær og aktiviteter med beboerne.

Målgruppe

Målgruppen er karakteriseret ved:

- Personer, der er hjemløse (reelt/funktionelt)
- Personer, der på grund af personlige og sociale forhold ikke er i stand til at bo i egen bolig uden støtte
- Personer, der har et "kontrolleret" misbrug (d.v.s. et misbrug, der ikke fylder hele deres hverdag)

- Personer, der har en form for bo-træning (f.eks. via en §94-boform) og som derfor formodes at være i stand til "at skabe et hjem" og ikke blot "at få tag over hovedet"
- Personer, der kan indgå i et fællesskab med de øvrige beboere og profitere af dette samt af støtten fra den sociale vicevært

Anvisning

Der er til opgangsfællesskaberne etableret et visitationsudvalg, der består af en repræsentant for Forsorgshjemmet Svenstrupgård, en repræsentant for Kirkens Korshærs Herberg, to konsulenter fra Brobygggerselskabet samt den sociale vicevært. Ansøgninger om bolig kommer primært fra §94-boformerne samt Hjemløsekorpset, og ansøgningerne behandles i samarbejde med disse og ansøgernes kommunale sagsbehandler.

Beboerne

Der er p.t. 16 beboere (to beboere deler en lejlighed, og én lejlighed er under ombygning). Beboerne er alle enlige mænd i alderen 32-61 år. De misbruger primært alkohol og hash, men for nogles vedkommende omfatter misbruget også medicin (beroligende og smertestillende), speed og ecstasy, og der er en enkelt aktiv stiknarkoman (metadon + sidemisbrug af heroin).

Den sociale vicevært

Der er (med tilskud fra Hjemløsepuljen) ansat en social vicevært på 37 t/uge - foreløbigt frem til 31.12.04.

Der er endvidere (med tilskud fra Storbypuljen) pr. 01.10.03 etableret et såkaldt mentor-projekt i forbindelse med opgangsfællesskabet. De tre mentorer (én professionel socialarbejder på 37 t/uge samt to studerende på hver 12 t/uge) yder en særlig støtte til nogle udvalgte beboere. Da mentor-projektet evalueres særskilt, behandles det ikke yderligere i denne sammenhæng.

Arbejdsopgaver

Den sociale vicevært skal:

- Yde omsorg overfor den enkelte beboer
- Yde praktisk støtte ifht. beboerne - både praktiske problemer med at bo i egen lejlighed og problemer med kontakt til "systemet" (sagsbehandlere, læge/sygehus, politi mv.)
- Skabe aktiviteter for og med beboerne med henblik på at etablere et fællesskab mellem beboerne og at styrke den enkeltes netværk
- Forsøge at skabe gode relationer til naboer og det omgivende lokalområde samt gå ind i eventuelle konflikter mellem beboere og naboer.

Arbejdet med beboerne

I den hektiske opstartsperiode, hvor de fleste af beboerne i løbet af ca. halvanden måned flyttede ind i deres respektive lejligheder, var der en mængde praktiske opgaver: hjælp til at skaffe møbler, hjælp med selve indflytningen, ophængning af lamper og persienner m.v., adresseændring på Folkeregistret osv.

Den sociale vicevært havde på forhånd fastsat åbningstiderne i fællesrummene. Der er åbent 25 timer/uge fordelt på de to fællesrum (I stedgade: tirs- og torsdag kl. 9-14; Poul Paghsgade: man- og fredag kl. 9-14 samt onsdag kl. 15-20). Viceværten havde endvidere besluttet, at det ikke er tilladt at indtage alkohol eller andre rusmidler i fællesrummet, men at man gerne må opholde sig i fællesrummet, selv om man er påvirket, så længe man ikke er til gene for andre.

Ud over åbningstiderne i fællesrummene har den sociale vicevært afsat tid til individuelle aftaler, ligesom han er udstyret med en mobiltelefon, så såvel beboere som naboer og samarbejdspartnere kan få fat i ham praktisk talt "døgnet rundt".

I den første fase efter indflytningen kom beboerne oftest ned i fællesrummene, hvis de havde brug for praktisk hjælp af en eller anden art. Der blev "lokket" med kaffe, ostemad og dagens avis, men de fleste beboere opholdt sig kun kortvarigt i rummet, og det var tydeligt, at de lige skulle se hinanden og den sociale vicevært an.

Efter ca. tre måneder kom en ny fase, hvor beboerne for alvor begyndte at bruge fællesrummene som "en ekstra dagligstue", og de begyndte at hygge sig med hinanden – også selv om viceværten ikke var til stede. I nogle tilfælde, hvor viceværten f.eks. har skullet til møde i åbningstiden, har han lavet aftaler med et par af beboerne om, at de har haft ansvaret for at holde rummet åbent, og det har aldrig givet anledning til problemer, ligesom der kun i et enkelt tilfælde er konstateret tyveri fra fællesrummet (- de forsvundne genstande dukkede i øvrigt op igen dagen efter!).

Efter ca. et halvt år begyndte beboerne at efterlyse aktiviteter. Der er blevet indkøbt diverse spil efter beboernes ønsker, og de bliver benyttet flittigt. Der afholdes fællesspisning én gang om måneden, hvor nogle beboere så hjælper med at købe ind og lave mad, mens andre tager sig af borddækning og opvask. I de første fællesspisninger deltog 3-4 beboere, men dette tal er langsomt øget til 9-10 beboere, og disse fællesspisninger giver faktisk anledning til nogle rigtigt hyggelige stunder sammen, og der er kun enkelte af beboerne, der giver udtryk for, at "de ku' nu godt tænke sig en bajer til maden"! Der er også lavet andre aktiviteter – f.eks. en tur til Marinemuseet og en tur i teatret (, hvor det dog kun lykkedes at lokke to beboere med til "Klokken fra Notre Dame"). Beboerne har et væld af ideer til udflugter,

hvoraf en 3-4 stykker er under planlægning; endvidere har beboerne foreslået, at der laves fælles aktiviteter sammen med de andre opgangsfællesskaber – f.eks. fodbold- eller billardturnering, hvor der dystes mod deltagere fra Suensonsgade, Bakkevej og Signalvej.

Disse aktiviteter planlægges på fællesmøder, der afholdes ca. hver tredje måned. Ud over snak om aktiviteter, er disse møder også forum for diskussioner om adfærd, husorden m.v. – over halvdelen af beboerne deltager aktivt i møderne ... de fleste så aktivt, at det kan være vanskeligt at få ørenlyd!

I forhold til den enkelte beboer er hovedopgaven at udøve omsorg og at vise nærvær og engagement i forhold til den enkelte. Indsatsen i forhold til den enkelte varierer meget over tid: der er perioder, hvor beboeren har det godt, og hvor man kan snakke om alt – fra "vind og vejr" og til eventuelle personlige ønsker og udviklingsmål; i perioder, hvor beboeren har det dårligere og måske øger sit misbrug, er det selvfølgelig dette, der er i fokus.

De allerfleste af beboerne har tillid til og benytter sig af støtten fra den sociale vicevært, der ofte går ind og hjælper med kontakten ifht. sagsbehandlere, læge, sygehusvæsen (somatisk og psykiatrisk), politiet (herunder Bødekantoret), advokat/incassofirmaer/fogedret, Svenstrupgaard m.v. (afrusning) og så videre.

Generelt har beboerne problemer med deres helbred og deres økonomi. Beboerne har ofte mange negative oplevelser med "systemet", og her kan viceværten gå ind og hjælpe med at få afstemt forventningerne mellem beboer og det offentlige system. Eksempelvis kan viceværten forsøge at få forholdet til en "idiotisk sagsbehandler" genoprettet ved at forklare beboeren, at sagsbehandleren ikke nødvendigvis er "idiot", fordi beboeren ikke får sin vilje, og at beboeren selv kan gøre noget for at få et godt forhold til sagsbehandleren ved f.eks. at overholde aftaler og at tale ordentligt til sagsbehandleren i stedet for at "puste sig op" og være truende. Det er vigtigt, at den sociale vicevært ikke går ind og bliver "en ekstra sagsbehandler", men at han støtter beboeren i at få et godt forhold til det kommunale system (og andre instanser) og på sigt selv kan agere i forhold til det.

Som nævnt har mange af beboerne problemer i forhold til deres helbred: Mange års liv med dårlige (eller ingen!) boligforhold og et massivt misbrug kombineret med dårlig ernæring sætter selvfølgelig sine spor på kroppen; mange af beboerne har hudlidelser,

Julehygge med æbleskiver

luftvejsproblemer, gangbesvær pga. nervebetændelse, hyppige kramper pga. abstinenser etc. Mange af beboerne er helt uvante med at gå til deres praktiserende læge, og enten negligerer de symptomerne og vælger at leve med dem, eller også venter de – i de mere akutte situationer – til tilstanden er så slem, at de kan tage på skadestuen. Dette medfører, at mange beboere i alt for lang tid går rundt med ubehandlede lidelser, hvilket i nogle tilfælde forværrer tilstanden, og der er jo også tale om en form for "misbrug" af sygehusvæsenet. Den sociale vicevært har derfor en stor opgave med at motivere beboerne til at kontakte egen læge og få lavet aftale om konsultation, og ofte ønsker beboerne at viceværten tager med til lægen. Et andet problem er i forhold til ordineret medicin, hvor beboerne ofte ikke får den medicin, lægen har ordineret, fordi de ikke har råd til at betale den, eller også har de svært ved at huske at tage medicinen; i nogle tilfælde er det hjemmesygeplejen, der kommer og giver beboerne deres medicin, i andre tilfælde er det viceværten, der administrerer medicinen efter lægens/hjemmesygeplejens anvisninger, ligesom viceværten ofte hjælper med at administrere Antabus for beboere, der holder "ølpause".

Det skal her nævnes, at mange af beboerne – efter etableringen af "gadesygepleje-projektet" – har haft kontakt med og stort udbytte af hjælp fra gadesygeplejersken; oftest er denne kontakt etableret ved gadesygeplejerskens faste "konsultationstider" på de forskellige væresteder.

Det andet generelle problem er økonomi, hvor der er stor forskel på kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister – en forskel, der i det daglige nærmest har karakter af 'klasseforskel' mellem de to grupper. På nær én er alle beboere under administration, hvilket selvfølgelig er en indikation for deres manglende evne til at styre egen økonomi, men på trods af "rod i økonomien", klarer førtidspensionisterne sig markant bedre end kontanthjælpsmodtagerne. Hvem, der tilhører hvilken gruppe, kan umiddelbart virke lidt tilfældigt, idet mange af kontanthjælpsmodtagerne er langt dårligere fungerende (fysisk, psykisk, socialt m.v.) end nogle af de, der har fået tilkendt førtidspension.

Case:

Alfred er sidst i 50'erne og har været alkoholiker i halvdelen af sit liv. Da han flytter ind i opgangsfællesskabet, er han fast besluttet på, at det skal blive et vendepunkt i hans liv. Han bruger megen energi på at få indrettet lejligheden, og han reducerer faktisk sit misbrug. I midlertid er Alfred et meget ensomt menneske, og hurtigt bliver lejligheden tilholdssted for de "druk-kammerater", Alfred hyggede sig med, mens han boede på Herberget. De "hjælper" Alfred med at bruge pensionen, og på et tidspunkt har et par stykker af dem reelt overtaget lejligheden. Først da Alfred bliver overfaldet og bestjålet af én "vennerne" går alvoren op for ham. Efter en afrusning på Svenstrupgård og udskiftning af låsen i lejligheden begynder Alfred på en frisk: han holder lange pauser fra alkoholen vha. Antabus, og han formår at holde lejligheden nogenlunde fri for gæster. Langsomt bedres han økonomi, og han får igen lyst til at gøre noget ved lejligheden, og han begynder at finde andre ting at udfylde sin hverdag med.

Bortset fra indkøringsvanskeligheder og nogle enkelte "smuttere" fungerer forvaltningens økonomi-administration uden problemer, og de fleste beboere giver udtryk for, at de er glade for, at "kommunen beholder dét, de skal ha', og så kan jeg gøre, hvad jeg vil, med resten!". Dette "cash-flow" kører stort set uden den sociale viceværts medvirken; typisk bliver han først involveret, når der kommer rykker-skrivelser fra f.eks. boligadministratoren, forsyningsvirksomhederne eller STOfA (kabel-TV). Som oftest er en enkelt opringning nok til at få klaret problemet, men hos nogle beboere, når gælden at akkumuleres, så der skal bruges tid på at lave aftaler med Betalingskontoret og CU (Central Udbetaling) eller de respektive sagsbehandlere. Andre beboere oplever – efter at have levet en årrække 'på gaden' – at blive indhentet af gammel gæld i det øjeblik, de har fået en fast adresse – det drejer sig typisk om gæld til boligforeninger eller private firmaer (f.eks. telefonselskaber), hvor beboeren på et tidspunkt er blevet registreret i RKI og/eller hos incasso-firmaer. Her bliver de første mange opkrævninger typisk smidt i skraldespanden, og den sociale vicevært kommer først ind i billedet, når der bliver truet med Fogedretten. Som oftest er det muligt at lave afdragsordninger, men så har viceværten en fortsat opgave med at erindre beboerne om at få betalt afdragene løbende. Det samme gør sig gældende ifht. Bødekontoret, idet nogle beboere

Case:

Ejnar er midt i 30'erne og blev hjerneskadet i teenageårene. Han har et massivt hashmisbrug og kan slet ikke styre sin økonomi, hvorfor han er under administration. Ejnar har generelt et meget negativt syn på sin omverden og føler, at alle er ude på at snyde ham, og at alle ser ned på ham. På grund af denne mistro til alt og alle er Ejnar svær at opbygge et tillidsforhold til, og det tager faktisk et år, før Ejnar begynder at "tø op". Han bliver tilbudt at komme med i mentorordningen, og sammen med mentoren opstiller Ejnar nogle mål: han vil genoptage sin tidligere interesse – kampsport – for ad den vej at forbedre sin fysik, der også er påvirket af hjerneskadet. Samtidigt ser Ejnar træningen som en mulighed for at reducere sit hashmisbrug og dermed også få forbedret sin økonomi. Selv om Ejnar igen og igen finder på undskyldninger for ikke at overholde de aftaler, han og mentoren har om træningsaftener, påvirker selve tanken om den forstående træning Ejnar, så hans tanker afledes fra det altdominerende sortsyn, og hans adfærd ændres, så de andre i opgangsfællesskabet også får mere lyst til at være sammen med ham og tale med ham.

tilsyneladende får den ene bøde efter den anden (overtrædelse af politivedtægten). Der ligger en enorm pædagogisk opgave i at vænne beboerne fra, at "gæld er noget vi laver og derefter løber fra", og til, at "regninger er noget, der skal betales, og når gammel gæld er betalt, kan vi få flere penge til os selv"!

I denne sammenhæng skal også nævnes, at der selvfølgelig er tilbagevendende problemer med intern gæld ifht. de øvrige beboere og deres mange gæster: nogle udnytter, og andre bliver udnyttet! Dette problemfelt og de deraf følgende konflikter forsøger den sociale vicevært så vidt muligt at holde blandt beboerne indbyrdes!

Ud over disse to områder – helbred og økonomi – er der selvfølgelig også synlige behov på andre områder: selv om

målgruppen på forhånd var defineret, og selv om visitationen til lejlighederne efter bedste evne blev lavet efter disse retningslinier, viser virkeligheden sig at være en ganske anden i mange tilfælde! Beboerne, der alle ved visitationen blev vurderet som hørende til målgruppen, har ofte udviklet sig overraskende – både i positiv og negativ retning!

Blandt yderlighederne kan nævnes "alkoholikeren, der viste sig at være parat til det ordinære arbejdsmarked", "den mangeårige junkie, der viste sig at være totalt afholdende og i dag bor i egen lejlighed uden støtte", "den socialt engagerede, aktive person, der i dag er blevet indstillet til pension", "den socialt bevidste, arbejdsomme og fremadstræbende person, der i dag er blevet smidt ud af opgangsfællesskabet pga. voldsepisoder foretaget i perioder med massivt misbrug og psykisk ubalance" etc.

Stort set alle beboerne har udviklet sig anderledes, end man forud for indflytningen kunne forestille sig, og her har den sociale vicevært i samarbejde med mentorer, sagsbehandlere og andre instanser forsøgt at hjælpe beboerne ud fra deres individuelle behov, således at de løbende bliver konfronteret med de mulige konsekvenser af deres adfærd/udvikling og får præsenteret de aktuelle muligheder – men samtidigt bliver behandlet med den størst mulige respekt for deres integritet og handlefrihed.

Der er her vigtigt at pointere, at opgangsfællesskaberne ikke er et behandlingstilbud – men et tilbud om permanent bolig med en vis støtte. Det er også vigtigt at gøre opmærksom på, at hovedparten af beboerne forud for indflytningen har haft en årelang kontakt med eksempelvis medarbejderne fra Hjemløsekorpset eller personalet på varместuer m.v., og at der derfor er tale om en langvarig proces, hvor støtte såvel som personlige relationer herfra "overføres" til den sociale vicevært.

I det daglige arbejde er den sociale vicevært pr. definition alene, men der er et tæt – og efterhånden veludviklet – samarbejde med de respektive sagsbehandlere, mentorerne fra mentorprojektet, Hjemløsekorpset, SKP-ordningen, gadesygeplejersken, de frivillige sociale organisationers væresteder (Varmestuen Østerbro, Natvarmostuen, Parasollen og Møllepladscentret) og deres sociale aktiveringsprojekter (Gården i Klarup samt Nørholmlejreren), ligesom der ydes faglig sparring og supervision fra Brobyggerselskabet.

Naborelationer

Forud for projektstarten var beboerne blevet informeret om de kommende opgangsfællesskaber: Brobyggerselskabets sociale miljø-konsulent gik sammen med

den sociale vicevært rundt for at stemme dørklokker hos beboerne i nabo-ejendommene.

Naboerne blev så sagligt som muligt informeret om, hvilke typer beboere, der ville flytte i ind opgangsfællesskaberne. Dette var med til at nedbryde mange fordomme og frygt baseret på manglende viden. Generelt var hovedparten af reaktionerne dog karakteriseret af ligegyldighed eller en positiv indstilling ("Jamen, den slags skal da også have et sted at være!"). Den største utryghed kom til udtryk i "Den internationale Børnehaven", hvor lederen var bekymret for forældrenes reaktion. Der har dog overhovedet ikke været problemer i forhold til børnehaven, og generelt har der været meget få problemer med naboklager.

I I stedgade har der kun været problemer omkring en enkelt af beboerne, der i perioder har haft problemer med at styre sig selv og sine mange gæster, hvilket har resulteret i gener for en enkelt familie i naboejendommen.

I Poul Paghsgade er der generelt "mere liv i gaden", og især i sommerperioden '03 var der problemer – ikke mindst under den sociale viceværts sommerferie; her deltog omkring halvdelen af beboerne i et regulært "drukkorgie" i gårdanlægget, der er fælles for hele karréen, mens den anden halvdel af beboerne blev frustrerede over denne adfærd. Det resulterede altså i nogle interne stridigheder mellem beboerne, hvor den ene halvdel så gjorde fælles front med de mildest talt irriterede naboer. Konflikten blev løst, da viceværten efter endt ferie indkaldte beboerne til et fællesmøde, hvori også deltog miljøkonsulenten fra Brobygggerselskabet samt repræsentanter for naboerne; der blev en fornuftig dialog mellem parterne, og der blev aftalt nogle fælles regler for adfærd.

Generelt er det erfaringen, at det er vigtigt at gribe ind, før en potentiel konfliktsituation får lov at udvikle sig. Det er endvidere et godt signal overfor naboerne, at den sociale vicevært rykker ud med meget kort responstid – også om aftenen/natten samt i weekends m.v.

I en periode efter sommerens udskejelser i Poul Paghsgade kom den sociale vicevært ofte "tilfældigt" forbi om aftenen og i weekends, og disse uanmeldte besøg har generelt været med til at lægge en dæmper på beboerne.

Efterhånden har beboerne – både i I sted- og Poul Paghsgade – i nogen grad udviklet fælles normer for adfærd og en vis grad af selvjustits, så de i dag i stort omfang selv sørger for, at drikkeri i det offentlige rum, lytning til musik og interne konflikter ikke "går over gevind". Det er dog stadig således, at den sociale vicevært ofte bliver bedt om at tage af sig af interne konflikter; her motiverer viceværten beboerne til i videst muligt omfang at klare konflikterne selv via dialog mellem parterne samt til at benytte sig af "normalsystemet" – dvs. hjælp til at formulere klager over

øet

husordensovertrædelser til boligadministrationen og opfordring til at kontakte politiet, hvis der er slagsmål, husspektakler eller lignende.

Selv om der i det sidste halve år ikke har været nævneværdige problemer i forhold til de to ejendommens naboer, kan man nok forvente en "genopblusning", når sommervarmen og det gode vejr for alvor indfinder sig.

Succeskriterier

Der er i forbindelse med ansøgning til Hjemløsepuljen, opstart af opgangsfællesskaberne og den egentlige projektstart formuleret en række succeskriterier fra Social- og sundhedsforvaltningen og Brobygggerselskabet, og disse er efterfølgende blevet forsøgt konkretiseret i samarbejde mellem Brobygggerselskabets ledelse og den sociale vicevært:

- 1) Fastholdelse i egen bolig
- 2) Styrkelse af det sociale netværk
- 3) Støtte til personlig udvikling
- 4) Formidling i forhold til lokalområdet

Det første punkt (fastholdelse i egen bolig) er det mest håndgribelige og målbare. Selv om flere af beboerne – bl.a. af personalet på de forskellige væresteder – var blevet "spået", at de kun ville holde få måneder i opgangsfællesskaberne, før de igen var på gaden, har virkeligheden vist sig at være en anden: Af de 16 oprindelige beboere bor de 14 fortsat i opgangsfællesskaberne. To personer er flyttet – den ene flyttede efter eget ønske (til almindelig lejebolig uden støtte), den anden fik ophævet sit lejemål efter gentagne trusler og et tilfælde af vold overfor den sociale vicevært.

At syv ud af otte – efter godt et år – fortsat har bolig i opgangsfællesskaberne må i sig selv siges at være en succes, men det siger selvfølgelig ikke noget om kvaliteten af deres boligforhold og deres liv; her er det vigtigt at pointere, at hovedparten faktisk har formået at skabe "et hjem" i deres nye bolig: de fleste har lært/genopdaget basale bo-færdigheder som tøjvask, indkøb, rengøring og madlavning m.v., og mange har lagt store ressourcer i at skabe et egentligt hjem – med møbler efter eget valg, "udsmykning" etc. Der er dog stadig 3-4 stykker, der "blot" betragter deres nye bolig som "tag over hovedet".

De fleste af beboerne har brugt deres lejlighed som udgangspunkt for at skabe struktur i hverdagen, hvor "huslige sysler" bliver en naturlig del af hverdagen og dermed skaber "pauser" i misbruget og samværet med de gamle kammerater.

Det skal dog siges, at det for mange har været svært at lægge "livet på gaden" bag sig; vi ser således, at mange fortsat frekventerer Natvarmestuen og øvrige væresteder, ligesom mange har svært ved at administrere begrebet "gæster" – i

mange tilfælde har vi set, at gæster indlogerer sig nærmest permanent eller fører "gadeadfærden" med sig op i beboernes lejligheder.

Det andet succeskriterium ("styrkelse af det sociale netværk") er heller ikke entydigt positivt. For nogle få af beboerne har den nye bolig betydet, at de har fået en platform for at forsøge at genopdyrke glemte relationer – til familie og/eller personer uden for misbrugs-/hjemløsemiljøet; det at have en "præsentabel" bolig har givet beboeren mod på f.eks. igen at søge kontakt til børn eller søskende/forældre, som "forsvandt" i perioden med hjemløshed.

For de fleste ligger dette dog endnu langt ude i fremtiden; dét, at de har fået en bolig, betyder i første omgang, at de bliver mere attraktive for dem, de har levet med på gaden: her er god mulighed for at gadelivet og misbruget kan fortsætte "i tørvejr", og at andre kan få tag over hovedet i – ofte – lange perioder. At dette strider mod beboernes indbyrdes aftaler og de indgåede boaftaler negligeres, og der er ingen sanktionsmuligheder, idet beboerne er beskyttet af Lejeloven.

Det er vigtigt at fremhæve, at beboerne i høj grad har forbedret det interne sociale netværk i forhold til de øvrige beboere i opgangsfællesskaberne; der er – beboerne indbyrdes – en stor samhørighed og en stor egenkontrol, men også en høj grad af indbyrdes omsorg: der bliver taget hensyn til, hvis en beboer i en periode er på Antabus, og man adviserer viceværten, hvis man i nogle dage "ikke har set naboen"!

Det tredje succeskriterium (støtte til personlig udvikling) er selvfølgelig både universelt og individuelt: I og med, at opgangsfællesskaberne ikke er et behandlingstilbud, er dette kriterium ikke fremtrædende i forhold til det daglige arbejde med beboerne.

Den sociale vicevært støtter/motiverer de enkelte beboere i forhold til deres individuelle niveau: I dette første år har det for de flestes vedkommende betydet en "stabilisering" af deres "livs-niveau", hvilket i sig selv må siges at være et succeskriterium i forhold til den deroute, de fleste af beboerne var inde i. I to-tre tilfælde har en beboer haft et konkret ønske om et udviklingsmål, og her har viceværten selvfølgelig forsøgt at hjælpe personen – bl.a. i forhold til at undersøge muligheder og afstemme ønsket i forhold til umiddelbart realistiske mål.

De kommende år vil vise, om opgangsfællesskaberne kan give de enkelte beboere så meget stabilitet i tilværelsen, at der opstår behov for at arbejde med f.eks. reduktion af misbrug, genoptagelse af kontakt med familie eller lignende. Det er vigtigt, at sådanne individuelle mål udvikles og stimuleres med størst mulig respekt for det enkelte individs ønsker, behov og personlige ressourcer – og uden andet krav end at sikre den enkelte den størst mulige livskvalitet.

I forhold til det fjerde punkt (formidling til lokalområdet) er arbejdet og resultaterne beskrevet ovenfor, og vi kan blot konstatere, at opgangsfællesskaberne og beboerne er blevet accepteret som en del af lokalområdet, men også at det er en løbende proces at bevare det gode forhold til naboerne – en proces, hvor det er vigtigt, at naboerne bliver taget alvorligt, når de oplever frustration eller utryghed pga. opgangsfællesskaberne og beboerne.

Dilemmaer

Arbejdet som social vicevært indebærer en række dilemmaer i forhold til beboerne. Da den sociale vicevært er et tilbud, kan beboerne vælge ham fra – på trods af, at de objektivt set har behov for støtte. Motivationsarbejdet fra viceværtens side er derfor vigtigt, og en absolut betingelse for at arbejde med beboerne er, at disse har tillid til viceværten og vælger at "lukke ham ind i deres liv" – i bogstavelig og overført betydning. Selv om dette er tilfældet, præges processen i arbejdet med den enkelte beboer ofte af "besværligheder" – f.eks.:

- Viceværten kan være nødt til i en periode at være vidne til, at en beboer systematisk bevæger sig ud i et øget misbrug – på trods af at beboeren ikke kan holde til det (fysisk, psykisk, socialt og økonomisk).
- Viceværten kan være nødt til at acceptere, at en beboer bliver udnyttet (økonomisk eller på anden måde) af andre, hvis beboeren vælger ikke at lytte til viceværten, når denne tydeliggør konsekvenserne for vedkommende.
- Viceværten kan være nødt til at acceptere, at interne konflikter afgøres med fysisk magt og ikke via dialog, hvis parterne ikke ønsker hans indblanding.
- Viceværten kan få viden om kriminelle forhold (f.eks. socialt bedrageri eller butikstyveri) – men må beholde denne viden for sig selv for ikke at miste beboerens tillid.

Ovennævnte er blot eksempler på nogle af de dilemmaer, der besværliggør det daglige arbejde med beboerne. Det stiller store krav til viceværtens etik og professionalisme, men som tidligere nævnt er det afgørende respekten for den enkelte beboer: viceværten kan hjælpe beboerne med at få øje på deres egne ressourcer, og han kan tydeliggøre konsekvenserne af beboernes forskellige handlemuligheder, men det er vigtigt, at det er beboeren selv, der træffer sine valg og dermed tager ansvar for eget liv.

Afslutning/konklusion

Som det fremgår af ovenstående har opgangsfællesskabernes første leveår været turbulent, men konklusionen må være, at langt de fleste af beboerne har opnået en bedre livskvalitet, et øget selvværd og små forbedringer af såvel helbred som økonomi. Der er dog fortsat mange – og store – problemer for den enkelte, og her kan

de relativt trygge rammer i opgangsfællesskaberne og støtten fra den sociale
vicevært være med til at styrke den positive udvikling for den enkelte.

Arne Schürer & Christian Vestergaard